

DIRIGENT JOS VAN IMMERSEEL VIERT 25 JAAR ANIMA ETERNA BRUGGE

Een duik in Debussy

Elk nieuw project van Anima Eterna Brugge ademt de frisheid van een herontdekking. 'De voorbereiding is alles', zegt dirigent Jos Van Immerseel, in de startblokken voor het Debussy-jaar.

GEERT VAN DER SPEETEN

Dirigent en pianist Jos Van Immerseel (66) heeft het landleven ontdekt. Zijn ruime appartement in Antwerpen heeft hij geruild voor een voormalige boerderij in Middelburg. Dat is een stuk dichterbij de stad 'die behalve op kant en chocolade ook internationaal inzet op muziek'. De stad die zijn ensemble Anima Eterna Brugge een residentie verleende.

Hij raakt niet uitgepraat over de rust en het uitzicht over de velden. Over de zee van tijd die hij hier ontdekte. 'Vreemd: toen ik in de stad woonde, zag ik de drukte niet eens.'

Als hij ons de nieuw gebouwde schuur op de oprit binnenloodst, blijkt dat ook de instrumentenverzameling mee overgekomen is. En hoe. De vijf Erards, de Pleyels, de Tröndlin-pianoforte waarop hij in 1998 een prachtige Schubert-cd opnam: een dozijn vleugels staat keurig in het gelid. Speelklaar, gekoesterd in de ideale temperatuur en de juiste luchtvochtigheidsgraad. Een meterslange bibliotheekwand dempt de galm.

Aan Erard, dynastie van legendarische pianobouwers, is een van de verjaardagsprojecten van Anima Eterna Brugge gewijd. Maar de blikvanger van het 25-jarige jubileum wordt een concertreeks rond de grote symfonische werken van Claude Debussy.

Van Bach tot Gershwin, in 2013 zelfs de *Sacre du printemps* van Stravinsky: de voormalige barokspecialist Jos Van Immerseel is stap voor stap opgeschoven in de muziekgeschiedenis.

Toch is de missie van het orkest al die jaren dezelfde gebleven: zo nauwkeurig mogelijk de muzikale omstandigheden reconstrueren waarin een muziekstuk ontstond. Met bijzondere aandacht voor de instrumenten waar de componisten in hun tijd voor schreven. Van Immerseel: 'Voor oude muziek vindt men die aanpak logisch. Maar iets verder dan de achttiende eeuw houdt het op. Toch kan je maar beter je instrumenten zorgvuldig uitzoeken. Je vertrouwt toch ook geen schrijnwerker die alles met dezelfde beitel fabriceert?' © Alex Vanhee

Een nieuw project van Anima Eterna Brugge vraagt een nauwgezette voorbereiding, die drie jaar op voorhand begint. Een overzicht in vier stappen.

1. De partituur

Van Immerseel: 'De tekst mag bij de start van de repetities geen discussiepunt meer zijn. Je moet dus op zoek naar de laatste stand van zaken. Zelfs voor werken die amper een eeuw oud zijn, moet je de partituur induiken die de componist zelf gebruikte.'

'Dat speuren naar de kleinste details: ik noem het een virus. Geen obsessie, want het blijft toch altijd een pleziertocht. Voor *Prélude à l'après-midi d'un faune* heb ik wekenlang gezwoegd op de complexe notatie van Debussy. Met evenveel plezier heb ik gegrastuind in de drieduizend bladzijden tellende correspondentie. Ze zegt veel over Debussy's omgang met muziek: hij was een onwaarschijnlijke perfectionist.'

'Debussy had een groot gevoel voor stilte, voor het onhoorbare. En hij was streng. Bij een liedrecital beet hij de Franse sopraan Jane Bathori ooit toe: "Vooral geen romantisch gebibber!" Zo iets sterkt ons in onze beslissing om de correcte uitvoering van zijn muziek serieus te nemen. Debussy was een componist die wist wat hij deed.'

2. De musici

'We trekken van overal specialisten aan, musici die met de neuzen in dezelfde richting staan. Ik vraag nooit naar diploma's, organiseer nooit audities. Vakspecialisten brengen andere vakspecialisten aan. Ze wisselen expertise uit, bespreken onder elkaar de specifieke moeilijkheden. Je moet deze freelancers soms drie jaar op voorhand boeken. Ze zijn druk gevraagd in een parallel circuit. En dat ze de ene helft van het jaar bij het Freiburger Barockorchester spelen en de andere helft bij ons: dat is toch voor alle partijen een goede zaak?' 'Anima heeft een vaste kern van

strijkers en blazers. Vaak zijn het kameleontische musici, die zelf hun instrumenten bouwen op maat van een nieuw project. Soms vind je tot twintig instrumenten in hun bagage.'

'Voor het Debussy-project hebben we drie *bassons* nodig en één *contrebasson*, waar klassieke orkesten normaal een fagot zouden gebruiken. Het verschil is groot. Alsof je een sushi met ketchup zou bestellen, in plaats van met wasabi.'

3. De instrumenten

'In de *Faune* zijn *crotales* voorgescreven. Het zijn cimbaaltjes, waarvan Debussy vond dat ze nooit perfect gestemd waren. Onze percussionist Koen Plaetink brengt vier mogelijke varianten mee naar de repetitie. We zullen ze alle vier uittesten.'

'Dat speuren naar de kleinste details: ik noem het een virus'

'De muziek van Debussy is onwaarschijnlijk complex en berekend, maar klinkt toch natuurlijk. De gulden snede van Bach, maar ook de symbolisten en de grote schrijvers van zijn tijd vormden zijn belangrijkste inspiratie.'

'We zijn geneigd om zijn stijl impressionistisch te noemen. Zelf haatte hij dat woord, wegens de al te simpele associaties. Debussy roept sferen op: een warme zomermiddag in *Prélude à l'après-midi d'un faune*, als een mythische fantasietuin waarin je rondwandelt. Of neem de zee in *La mer*: geen beschrijving, maar pure indrukken van het spel van de golven. Een voorbeeld van grote orkestratiekunst.'

4. De repetities

'Onze voorbereiding gebeurt hoofdzakelijk op afstand. Met de

fluitist die de solo speelt in *Prélude à l'après-midi d'un faune* heb ik urenlang gebeld. We weten wie de première in Parijs gespeeld heeft, we kennen zijn instrument en zijn methode. Dichter kan je moeilijk komen.'

'Uiteindelijk repeteren we niet meer dan een week voor elk nieuw project. Dat is evenveel als bij een doorsnee-orkest, waar musiceren meer een *passe-partout* is. Toch gaan we compleet anders te werk. (*Haalt een tabel boven*). Voor de *Faune* kennen we de exacte metronoomcijfers van enkele dirigenten, van Toscanini tot Von Karajan en Boulez. Het verschil in tempo is enorm. Waarom maakten ze hun huiswerk niet? Er is geen tijd voor, vrees ik, als je zoals Gergiev twee concerten per dag dirigeert.'

5. Het concert

'Dat we vaste bespeler zijn van het Concertgebouw, heeft zo zijn voordelen. Je kan er een publiek opbouwen.'

'Of Anima Eterna Brugge een eigen sound heeft, zoals de toporkesten in Berlijn, Wenen of Amsterdam? Hoe kan je één specifieke klank nastreven, als je repertoire meer dan tweehonderd jaar bestrijkt? Er is nogal wat mythevorming, ook wat de akoestiek betreft. Een topzaal herken je volgens mij aan de uitstraling.'

'Debussy gebruikte veel klankkleuren, met tot zeven verschillende ritmes in één maat. Je hebt er een transparante concertzaal voor nodig, waar het publiek elk detail kan horen. De luisteraar moet mee het bad in, wil je de ervaring delen die op het podium ontstaat.'

Anima Eterna Brugge o.l.v. Jos Van Immerseel: Debussy, Ravel. Op 3/2 in De Singel Antwerpen, 4/2 in Flagey Brussel, 12/2 Concertgebouw Brugge.

Maison Erard, met concerten en tentoonstelling, 9>12 februari Ter gelegenheid van de 25ste verjaardag verscheen de vinyluitgave 'Symphonic Silver' in beperkte oplage.

Jos Van Immerseel: 'Je kunt maar beter je instrumenten zorgvuldig uitzoeken. Je vertrouwt toch ook geen schrijnwerker die alles met dezelfde beitel fabriceert?' © Alex Vanhee